

Ledare

Så blev det ingen proposition om företagshälsovården i vår heller. Tyvärr, eftersom det hade kunnat ta debatten ut ur det limbo den befinner sig. Vad skall företagshälsovården göra? Vilka uppdrag är viktiga? Hur stort är samhällets intresse av att ha en bra företagshälsovård?

Jag minns min egen tid som företagsläkare under det avlägsna lyckliga 80-talet. Hur jag varje vecka gick ett par ronder på "mina" företag lite som jag ville. Under dessa ronder utförde jag lika mycket arbete som alla timmar på mottagningen och i sammanträdesrummen. Ett samtal med en arbetsledare, en upptäckt av dåligt märkta kemikalier förvarade på ett icke lämpligt sätt, någon oväntad som luktade alkohol, vilket han aldrig gjorde då han sökte för diverse krämpor på mottagningen, att veta vad jag talade om i arbetsmiljökommittén. Listan kan göras lång. När jag berättar om detta på företagsläkarutbildningarna som vi deltar i tror en del att jag blivit tokig, så konstigt låter det.

För oss som jobbar nära företagshälsovården är det självklart att den är ett viktigt instrument för att öka den hållbara arbetshälsan i företag och organisationer. Företagshälsovården måste då få möjlighet att arbeta som en oberoende organisation för att stärka hälsan

hos de anställda genom ett bra främjande, förebyggande och rehabiliterande arbete. Att bara vara en kommersiell kraft som säljer vad som helst som efterfrågas är troligtvis inte en framkomlig väg för en seriös organisation. Naturligtvis kan man sälja meningslösa hälsokontroller och liknande produkter

men bör då inte kalla det företagshälsovård. Att förvänta sig att företagshälsovårdsutbildningarna skall utföras med statliga medel och vara en fri nytthet i ett sådant scenario är inte särskilt troligt. Den nya gemensamma specialiteten för läkare inom företagshälsovård och arbetsmedicin behöver en välfungerande företagshälsovård och välfungerande arbets- och miljömedicinska kliniker. Det är två kommunicerande kärn och finns inte den ena kan inte den andra fungera.

För oss som arbetar centralt på de arbets- och miljömedicinska enheterna är våra främsta samarbetspartners företagshälsovårdens befattningshavare.

Idag saknas forskning och utredning om företagshälsovårdens metoder och resultat. Detta har efterfrågats under många år, men svårigheterna att få tid till detta är stora för de mer eller mindre ensamma befattningshavarna i en ekonomiskt hårt styrd FHV- organisation. Där skulle vi kunna göra mycket tillsammans och söka externa medel för en sådan verksamhet. Företagshälsovårdens roll för småföretagen är också en viktig fråga. Mycken verksamhet inom FHV och det systematiska arbetsmiljöarbetet är uppbyggt för större företag och fungerar inte för det lilla företaget. I ett projekt vid AMM i Uppsala har vi nu startat ett forsknings- och utvecklingsarbete runt småföretagens villkor, hälsa i småföretagen och FHV i småföretag.

På AMM uppskattar och uppmuntar vi kontakter och samarbetsprojekt med FHV. Vi måste gräva där vi står och arbeta utifrån dagens hårda verklighet för att bli bättre och göra vår röst hörd så att det äntligen kan bli mer drägliga arbetsförhållanden för företagshälsovården i dess viktiga arbete.

Ha en skön sommar!

Eva Vingård

Foto: Peter Carlsson

Ur innehållet:

Ledare
Tydliga mål och uppskattning från chefen "friskfaktor" på jobbet
Rapport från Society of Toxicologys årliga möte
Allergistämman 2006
Rapport partiklar, Pico - ett sökverktyg, Lungfunktionskurs

Sid:

1
2
3
3
3
4

Tydliga mål och uppskattning från chefen "friskfaktor" på jobbet

Arbetsuppgifter med tydliga mål och uppskattning från chefen kan få personalen att hålla sig frisk och trivas på jobbet. En ny avhandling från Karolinska Institutet tar för första gången sikte på "friskfaktorer" i och utanför arbetet – och visar att arbetsgivare med små medel kan minska risken för långtidssjuk-skrivningar.

Arbetsorsakade besvär, med fysisk belastning, stress eller andra psykiska faktorer som främsta orsaker, står idag för ungefär en tredjedel av sjukfrånvaron på våra arbetsplatser. Tidigare har forskarna mest inriktat sig på de riskfaktorer som finns när det gäller minskad arbetsförmåga. Men i sin avhandling **"The work ability continuum: Epidemiological studies of factors promoting sustainable work ability"** gör forskaren **Per Lindberg** tvärt om, och undersöker faktorer i och utanför arbetet som främjar hälsa och arbetsförmåga och om de skiljer sig från de faktorer som orsakar ohälsa och arbetsoförmåga

- Att identifiera friskfaktorer i arbetslivet kan vara ett värdefullt komplement i arbetsmiljöarbetet. Med friskfaktorer avser jag sådana faktorer som ger önskvärda avvikelser från "normalhälsotillståndet", till skillnad från riskfaktorer som ger oönskade avvikelser.

Det positiva är dessutom att de friskfaktorer vi fann relativt enkelt kan åtgärdas, vissa utan kostnader alls, säger Per Lindberg.

— Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att de här nya kunskaperna på intet sätt ersätter traditionellt riskeliminierande arbetsmiljöarbete. Detta kommer alltid i första hand, säger han.

Avhandlingen bygger på fyra delstudier som gjorts på två olika befolkningsurval, dels 12 000 personer slumpvis valda från

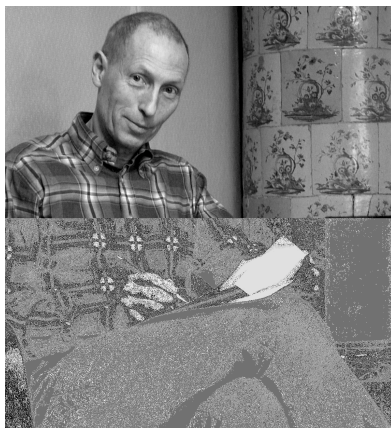

Foto: Anna Löfgren

befolkningsregistret och dels 9 000 personer inom kommuner och lands-ting som deltog i studien "Hållbar arbetshälsa i kommuner och lands-ting", HAKuL-studien. Deltagarna har följts mellan 1 och 4 år.

I avhandlingen undersöks hela spekt-rat från excellent till dålig arbetsförmåga. Det senare definierades som att vara långtidssjukskriven 28 dagar eller längre. Faktorer som predicera-de långtidssjukskrivning var att vara kraftigt överviktig, vara dåligt åter-hämtad, att känna olust på väg till jobbet, vara utfrusen av chef och arbetskamrater, att uppleva de fysis-ka respektive mentala kraven i arbe-tet som större än sin förmåga, att ha ett fysiskt ansträngande arbete, samt ha en ansträngd ekonomi.

I en av delstudierna undersöktes hur väl individers egenskattning av hälsa och arbetsförmåga kan förutsäga framtida arbetsförmåga. Både excel-lent och dålig arbetsförmåga efter 4 år förutsågs relativt väl av individer-nas skattning vid studiens inledning. Använt som screening kan alltså häl-soskattningar ge vägledning för pre-ventiva insatser för att förhindra framtida arbetsoförmåga.

- Våra resultat pekar på att arbetsförmågan främjas av att ha ett arbete med tydliga mål, där man vet vad som krävs och vilket ansvarsområde man har. Vidare att chefen visar upp-skattning för anställdas arbetsinsat-ser, att de psykiska kraven är begrän-sade, att man har möjlighet till bra arbetsställningar och att man är nöjd med anställningens omfattning, sä-ger Per Lindberg.

- Det fanns också en tendens till att fritidsmotion kunde påverka i positiv riktning för de med bra arbetsförmåga, dock hade motionsaktiviteter inte någon skyddande effekt mot dålig arbetsförmåga, säger han.

Handledare i avhandlingsarbetet har varit professor Eva Vingård och med dr Malin Josephson, bägge numera vid Uppsala Universitet samt profes-sor Lars Alfredsson från Karolinska Institutet.

För mer information kontakta:

Per Lindberg,
Arbetsmiljöverket
171 84 Solna
Tel: 08-730 96 51,
Mobil: 0709-789 786
E-post: per.lindberg@av.se

Society of Toxicology (SOT) ordnar det största årliga mötet i världen inom det toxikologiska området. Årets möte hölls i San Diego, Kalifornien och mer än 6000 personer deltog. Deltagarna kom från industrin, universitet och myndigheter. Programmet för ett så här stort möte är omfattande. Över 2400 abstracts och ett 60-tal vetenskapliga sessioner presenterade det senaste inom det toxikologiska området.

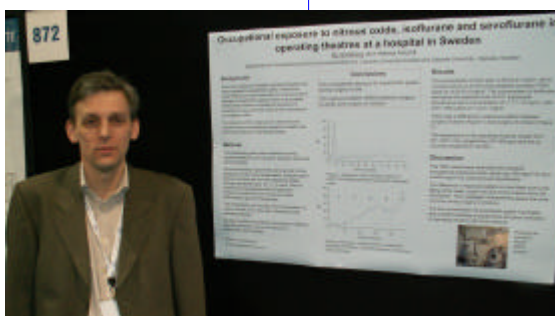
Mötet inleddes på söndagen den 5 mars med fortbildningskurser. Kurserna var från grundläggande nivå till mer avancerad nivå med spjutspetskunskap inom området. I år hölls det kurser om bl. a utveckling av cancermediciner, metallers toxicologi och olika sätt att bestämma skador i luftvägarna med hjälp av magnetisk resonans, mikroskopi och modellering. På måndagen inleddes själva konferensprogrammet med en plenarsession med ett föredrag som hade titeln "Risk Com-

an unrecognized aspect of risk". Föredragshållaren David Ropeik från Harvard School of Public Health i Boston menade att den klassiska definitionen av risk ($\text{risk} = \text{fara} \times \text{exponering}$) är ofullständig. En definition där en persons uppfattning att faran finns med ger en mer fullständig bild av risken. En riskkommunikation baserad på respekt för uppfattningsförmågan av faran är viktig. Det kan uppmuntra människor att göra bättre och hälsosammare val i vardagen.

Ett annat intressant föredrag var

"The war on ozone in the 3rd millennium: toxicology and health update". Där tog man bland annat upp att ozon är en betydande komponent i den fotokemiska smoggen. Under de senaste åren har man mest fokuserat på luftburna partiklar och deras hälsoeffekter medan effekter av ozon har varit åsidosatta.

Parallellt med de vetenskapliga sessionerna och symposierna hölls det

posterutställningar. Vid årets möte presenterade Arbets- och miljömedicin en poster som beskriver exponeringen för anestesigaser i operations-salar vid olika typer av operationer. Studien visar bland annat att halterna av anestesigaser är låga, men att exponeringsmönstret skiljer sig åt vid operationer av vuxna och operationer av barn.

Utöver de vetenskapliga sessionerna och posterpresentationerna var det möten i de olika specialsektionerna inom SOT. En av dessa är Occupa-

tional and Public Health Speciality Section (OPHSS) som bildades 1997 och är en sammanslagning av Occupational Health och Epidemiology Specialty Sections. Målet för

OPHSS är att främja integrationen mellan toxikologiska, epidemiologiska och exponeringsrelaterade principer och forskning inom yrkes- och miljörelaterade frågor samt folkhälsofrågor.

Bo Sahlberg

Iår äger Allergistämman rum i Uppsala den 28-29 september. Astma och Allergiförbundet står som arrangör i samarbete med Uppsala kommun, Landstinget i Uppsala och med stöd från Vårdalstiftelsen. Dessutom firar Astma och Allergiförbundet i år sitt 50-års jubileum med extra festligheter i form av stor middag på slottet i samband med stämman i Uppsala, den stad där föreningen en gång startade. Tema för årets möte är Medicin, Miljö och Mat. Den lokala programkommittén består av professor Per Venge (ansvarig Medicin), fil dr Lena Elfman (ansvarig Miljö) och överläkare Tony Foucard (ansvarig Mat).

Stämman kommer att öppnas Drottning Silvia, förbundets beskyddarinna, följt av plenarföreläsning av Uppsalaprofilerna professorerna Gunnar Johansson, en av upptäckarna av IgE antikroppen samt Per Venge, världsmästare på eosinofilen – en av huvudaktörerna i allergireaktionen. Sedan äger parallella seminarier rum inom de tre områdena, varav en del i form av pro-con debatter där åhörarna själva kan vara med och rösta med mentometerknappar. Under luncherna kan man lyssna på föredrag från främst doktorander vid Uppsala universitet.

För att möjliggöra för dem, som kanske inte har möjlighet att närvara

under hela 2 dagar, så finns det öppna seminarier under 2 timmar på fredag eftermiddag. Då finns det också möjlighet att titta på alla poster, både vetenskapliga och mer praktiska, som kommer att sitta uppe under hela mötet. Dessutom kommer en fotoutställning med den fantastiska fotografen Lennart Nilsson att visas.

Så vi hälsar er alla varmt välkomna till Uppsala och ett spännande program med tema **Allergi; medicin-miljö-mat**. Se till att du har en plats, genom att anmäla dig före den 21 augusti, 2006 genom att gå in på www.astmaoallergiforbundet.se.

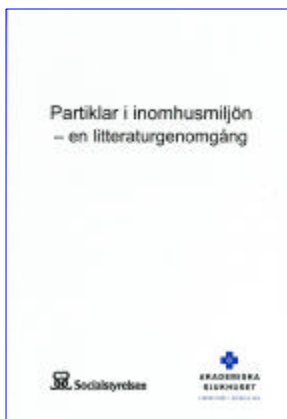
Lena Elfman

Rapport "Partiklar i inomhusmiljön - en litteraturgenomgång" publicerad

I vårt nyhetsblad nr 2/2005 skrev vi om den genomgång som vi på uppdrag av Socialstyrelsen gjort av den

vetenskapliga litteraturen om partiklar i inomhusmiljön. Vi konstaterade att tobak, städning, matlagning, stearinljus och

de boendes rörelse är de främsta inomhuskällorna till luftburna partiklar i vanliga bostäder. Men en stor del av partiklarna kommer också in utifrån. Jämfört med utomhuspartiklar finns betydligt färre undersökningar om hälsoeffekter av partiklar inomhus. I de fåtal studier som finns kan man se begynnande hälsoeffekter vid halter av PM_{2,5} inomhus kring 15-20 µg/m³. Vår slutsats var dock att det inte ännu finns tillräcklig kunskap för att sätta riktvärden. Mot bakgrund av att partikelhalterna är så beroende av enskildas aktiviteter ställde vi också frågan om det över huvud taget är genomförbart med riktvärden.

➔ Nu är rapporten publicerad, dels på Socialstyrelsens hemsida (www.socialstyrelsen.se), dels som en tryckt bok. Den tryckta rapporten kostar 100 kr och kan beställas hos oss, tfn 018-611 36 42-43

PICO

- ett verktyg för att söka information

Vi ställs nästan dagligen i vår verksamhet inför någon fråga som vi själva måste söka information om. Kanske går vi tillbaka till våra läroböcker men inser snart att de ofta inte ger aktuella svar på våra frågor. Andra vägar att finna information är via Internet, men eftersom det där finns så mycket information gäller det att ha en bra strategi för sitt sökande. "Som man ropar får man svar" är ett gammalt talesätt som stämmer väl vid sökande efter information via Internet.

I mitten av maj var jag på en kurs om just detta. Kursen anordnades av Finnish Institute of Occupational Health, <http://www.ttl.fi/internet/english>. Finlands motsvarighet till Arbetslivsinstitutet. Där presenterade Jos Verbeek det verktyg, PICO, som han och Frank van Dijk tagit fram som en praktisk vägledning för att söka efter information. Båda är specialister i yrkesmedicin.

PICO ger just den hjälp som man behöver för att ställa konkreta sökförfrågor för att lättare hitta information. Det finns också beskrivet användbara sökvägar och databaser både för yrkesmedicinska och yrkeshygieniska frågeställningar. PICO finns beskrivet i WHO-serien

Protecting Worker's Health Series no 7, 2006 "A practical guide for the use of research information to improve the quality of occupational health practice". Detta dokument tar också upp hur man kritiskt granskar den information som hittats.

Kristina Gunnarsson

För mer information kontakta:

Miljösköt. Kristina Gunnarsson
Tel 018-611 36 56
Fax: 018 – 51 99 78
E-post: kristina.gunnarsson@akademiska.se

Lungfunktionskurs 13-15 november 2006

- Grundläggande lungfysiologi
- Olika undersökningstekniker
- Demonstration av olika spirometrar
- Utvärdering och fortsatt utredning
- Lungmedicinska synpunkter
- Yrkesrelaterade lungsjukdomar

För mer information kontakta:

Miljösköt. Kristina Gunnarsson
Tel: 018 - 611 36 56
Fax: 018 – 51 99 78
E-post: kristina.gunnarsson@akademiska.se

Ansvarig utgivare: Eva Vingård
Redaktion: Lenita Öqvist, Greta Smedje, Eva Vingård

Glad sommar!
Nytt nummer kommer till hösten 2006